

INFOPAKKE OM LOKALE UDSATTERÅD

Rådet for
Socialt Udsatte

INDLEDNING

Rådet for Socialt Udsatte opfordrer alle kommuner til at have et lokalt udsatteråd. Et velfungerende udsatteråd kan hjælpe jeres kommune med at sikre, at socialt udsatte mennesker bliver hørt i den lokalpolitiske debat og får mulighed for at bidrage med input til udvikling af lokale tilbud og indsatser. Lokal indflydelse og medbestemmelse fra socialt udsatte mennesker kan med andre ord være med til at skabe holdbare sociale forandringer lokalt i kommunerne.

Du sidder her med en infopakke, der redegør for, hvad et lokalt udsatteråd er, hvad det

kan, og hvordan I i jeres kommune kan oprette et udsatteråd, eller få jeres nuværende udsatteråd til at fungere endnu bedre. Infopakken beskriver både rammerne og arbejdsformer i et udsatteråd og kommer også med anbefalinger, der kan hjælpe i nedsættelsen og/eller i udsatterådets nuværende arbejde.

Infopakken er baseret på besvarelserne af en spørgeskemaundersøgelse udsendt af Rådet for Socialt Udsatte i oktober 2021, hvor 37 ud af de 45 lokale udsatteråd valgte at svare.

Læsevejledning

Første del beskriver rammer og arbejdsformer for lokale udsatteråd:

- Hvad er et lokalt udsatteråd?
- Hvorfor er det vigtigt at have et lokalt udsatteråd?
- Hvordan er de lokale udsatteråd sammensat?
- Hvordan arbejder udsatterådene?
- Økonomi
- Nationale aktiviteter for lokale udsatteråd

Anden del samler anbefalingerne fra de adspurgte lokale udsatteråd:

- Anbefalinger til kommuner der ønsker at nedsætte et lokalt udsatteråd
- Anbefalede arbejdsformer ifølge udsatterådene
- Anbefalinger ift. at skabe gode rammer for erfaringseksperter ifølge udsatterådene
- Øvrig inspiration

DEL 1: RAMMER OG ARBEJDSFORMER

Hvad er et lokalt udsatteråd?

Et lokalt udsatteråd er et politisk råd nedsat af byrådet, der er med til at sikre socialt udsatte menneskers interesser og vilkår i lokalområdet. Et lokalt udsatteråd er ikke et lovpligtigt råd. Det betyder, at det er byrådet, der beslutter, om de vil nedsætte et udsatteråd. Det kan dog sagtens ske på opfordring fra andre fx sociale organisationer, brugerforeninger, lokale ildsjæle eller socialt udsatte mennesker selv.

Et lokalt udsatteråd kan nedsættes efter servicelovens kapitel 5 om 'Brugerinddragelse, rådgivende samarbejdsorganer m.v.', § 16, stk. 2:

"Kommunalbestyrelsen kan nedsætte et eller flere råd, der rådgiver kommunen vedrørende tilrettelæggelse af indsatsen efter denne lov. Kommunalbestyrelsen fastsætter rammerne for og omfanget af rådernes opgaver."

Ved at nedsætte et udsatteråd skaber kommunen en formel politisk og demokratisk ramme, der giver socialt udsatte mennesker mulighed for at få indflydelse, og som kan være med til at styrke dialogen med politikerne.

Hvilke kommuner har et lokalt udsatteråd?

Herunder kan du se, hvilke kommuner der har valgt at nedsætte et udsatteråd. Siden det første lokale udsatteråd blev nedsat i 2007 i Odense er der i 2021 45 kommuner, der har valgt at nedsætte et udsatteråd – og flere er på vej. I langt de fleste kommuner følger rådsperioden kommunalvalget. Det vil sige, at udsatterådet typisk er nedsat for en fireårig periode.

Kommuner med et udsatteråd

pr. 1. januar 2022

Hvorfor er det vigtigt at have et lokalt udsatteråd?

Demokratisk lighed

Et udsatteråd fremmer en gruppe menneskers muligheder for at deltage i demokratiet. En gruppe mennesker, som ikke så ofte bliver hørt.

Tillid og motivation

Et udsatteråd skaber både motivation til at deltage og tillid mellem borgerne på tværs af sociale grupper, kommunen og samfundet. At skabe den tillid på tværs er særligt afgørende for socialt udsatte mennesker, da deres tillid og tiltro til systemerne ofte er udfordret.

Adgang til viden

Med et udsatteråd får byrådet unik adgang til en ofte isoleret gruppe menneskers erfaringer og oplevelser. Denne viden er afgørende for at udvikle og forbedre kommunens tilbud og indsatser. Når byrådet fx forhandler om beslutninger, der vedrører socialt udsatte mennesker, kan udsatterådet i kraft af deres viden på området rådgive politikerne.

Det skaber bedre lokale løsninger og social forandring. Byrådet kan spare tid og penge, ved at skabe indsatser, der virker i første omgang for de mennesker, de vedrører.

Samarbejde og dialog

Med et udsatteråd får byrådet både en sparringspartner og en 'vagthund' for socialt udsatte menneskers interesser og vilkår. Et tæt samarbejde og god dialog mellem det lokale udsatteråd og byrådet er til gavn for begge parter. Når byrådet skal træffe beslutninger, har de mulighed for at afprøve deres konkrete idéer og tiltag i udsatterådet. Det kan både gøres gennem politiske høringer og gennem årlige dialogmøder med byrådet og kommunens socialudvalg. Omvendt har udsatterådet også mulighed for at byde ind med vigtige dagsordener, som byrådet ikke nødvendigvis er opmærksomme på. På den måde går dialogen begge veje.

Hvordan er de lokale udsatteråd sammensat?

Der er ingen fast opskrift på, hvem der skal sidde i et udsatteråd. Det er byrådet, der vælger, hvem der skal sidde i rådet. Derfor varierer sammensætningen af rådsmedlemmer fra kommune til kommune.

De fleste udsatteråd har en blandet sammensætning bestående af erfaringseksperter (mennesker der er, eller har været, socialt udsatte), fagprofessionelle og repræsentanter fra sociale organisationer. I nogle råd sidder der også lokalpolitikere.

Andre udsatteråd består udelukkende af erfaringseksperter. I de større byer er udsatterådene oftest sammensat af ledere og/eller formænd fra brugerorganisationer og de sociale organisationer.

Fælles for udsatterådene er, at de har en formand og en sekretær. Sekretæren er oftest en del af forvaltningen, forstår de politiske processer og kan fungere som 'tolk' for de rådsmedlemmer, der ikke er vant til at deltage i politiske møder.

Antallet af rådsmedlemmer varierer også i udsatterådene. Der er gennemsnitligt 12 medlemmer i hvert udsatteråd. Antallet fordeles som vist herunder.

 49% af udsatterådene har 11-15 medlemmer

 43% af udsatterådene har 6-10 medlemmer

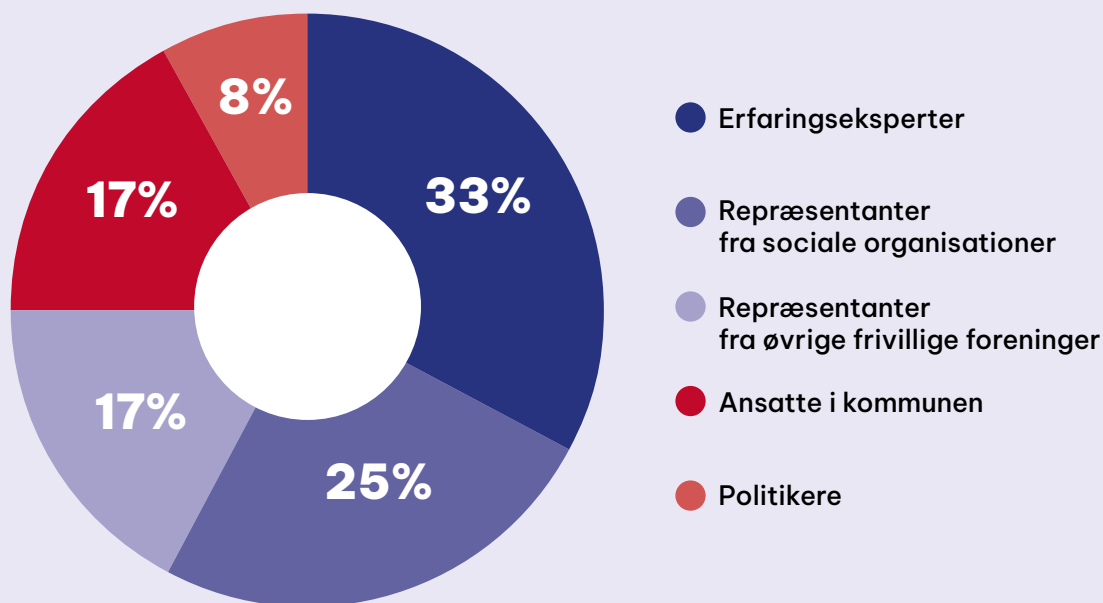
 8% af udsatterådene har 15-20 medlemmer

Erfaringseksperter som vigtige ressourcer

Socialt udsatte mennesker er vigtige ressourcer i et udsatteråd i kraft af deres erfaring med social udsathed. De har oplevet udsathed på egen krop og kan derfor komme med kvalificerede og måske endda nytænkende input og bud på løsninger på problemer.

Det er vigtigt at skabe rammer, der imødekommer erfaringseksperternes forudsætninger for at

Gennemsnitlig sammensætning 2017-2021

deltage og bidrage. Det kan man gøre ved fx at forenkle de gængse og ofte meget formelle mødeformer, være opmærksom på sproget og på længden af tekster mv., da det ofte er barrierer for, at erfaringseksperter kan deltage på lige fod med andre medlemmer i udsatterådet.

Når man søger erfaringseksperter, er det en god idé at sikre, at de fx kommer fra de lokale væresteder, botilbud og andre sociale organisationer, så man sikrer at medlemmerne i udsatterådet kender lokalområdet og tilbuddene godt.

I del 2 er der samlet en række anbefalinger, der kan være med til at sikre bedre rammer for at erfaringseksperter kan deltage.

Hvordan finder man rådsmedlemmerne?

Rådsmedlemmerne findes på mange forskellige måder. Fx:

- Rådsmedlemmer indstilles af relevante organisationer og tilbud i kommunen – det kan være både erfaringseksperter og fagpersonale, der indstilles.
- Rådsmedlemmerne vælges ved decideret valg i de forskellige sociale organisationer og tilbud i kommunen. Her vælges der typisk også en suppleant.

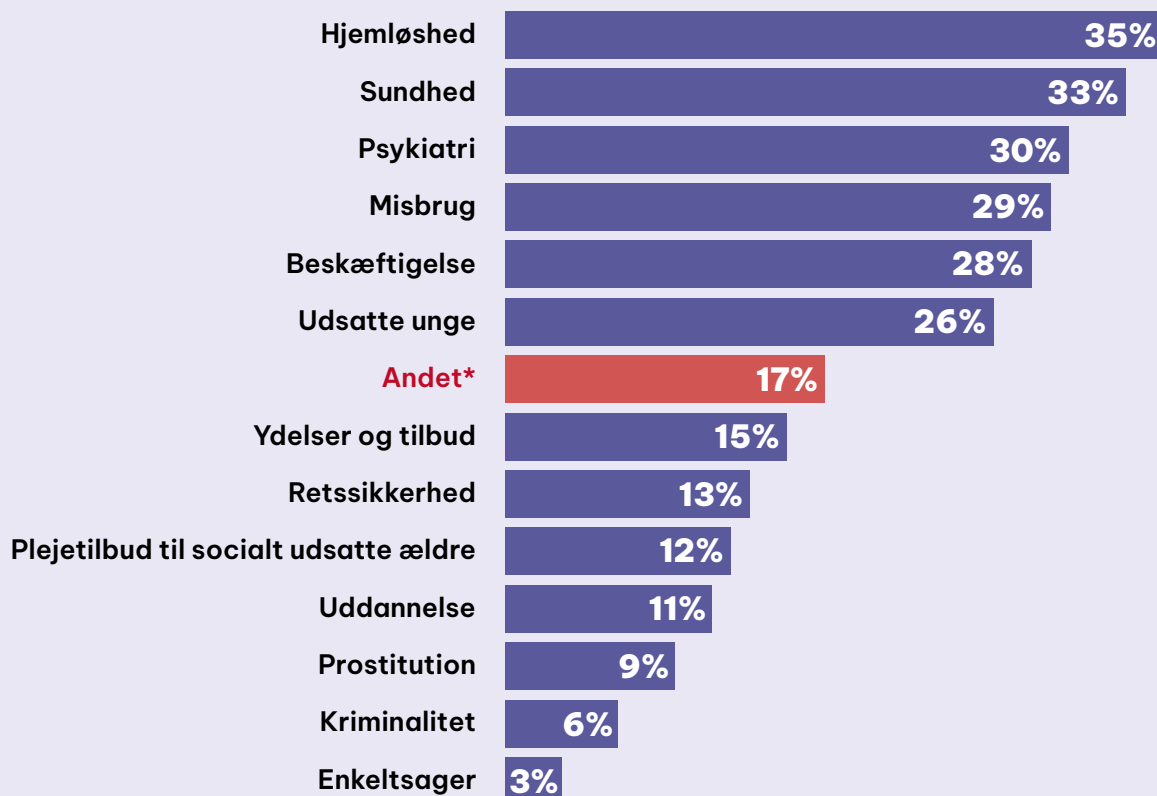
Nogle udsatteråd tager løbende rådsmedlemmer ind, hvis nogle falder fra i en rådsperiode. I nogle kommuner er det socialudvalget, der godkender den endelige liste af rådsmedlemmer, mens det i andre kommuner er byrådet.

Hvilke områder/temaer arbejder udsatterådene med?

I arbejdet med politiske temaer og områder dækker udsatterådene som regel udsatteområdet bredt set. De temaer, der er i særligt fokus, afspejler selvfølgelig de lokale behov.

Herunder kan du se, hvilke temaer udsatterådene har arbejdet med i seneste radsperiode 2017-2021

*Andet:

- Uddeling af overskudsmad til mennesker i en udsat livssituation
- Løsning på problemer med at få post på landet
- Overblik over tilbud til socialt udsatte
- Bedre uddannelse af bisiddere
- Hjælp til pårørende og børn til psykisk sårbare og misbrugere
- Sikring af betalelige boliger til socialt udsatte
- Centerstruktur, ledelse og høringer angående ændringer på væresteder
- Sociale frikort
- Formelt samarbejde med det politiske udvalg

- Voldsforebyggelse
- Valgdeltagelse og demokratifremme
- Borgerrådgivning og åben rådgivning
- Tandbehandling
- Boliger og struktur i forhold til aktivitetstilbud på området
- Medvirkende ved oprettelse af botilbud for dobbelt diagnosticerede
- Unge i alvorlig mistrivsel
- Opsøgende indsatser
- Ensomhed
- Skæve boliger og byens rum.

Hvordan arbejder udsatterådene?

Udsatterådene arbejder forskelligt. De fleste laver projekter og begivenheder omkring en bestemt lokal tematik, og udarbejder også løbende høringsvar.

Konkrete projekter

Herunder kan du se eksempler på forskellige begivenheder, der sætter social udsathed på dagsordenen, som udsatterådene har lavet i rådsperioden 2017-2021.

- **Temadage** om fx ensomhed, sundhed, tænder, selvmord, finansloven på dagsordenen eller om inddragelse af andre aktører på området
- **Dialog- og debatmøder** med det politiske udvalg og kommunale institutioner eller kendte fagpersoner
- **Valgarrangementer** arrangeret i samarbejde med andre fx Ældrerådet, Handicaprådet og Frivilligcentret og vælgermøder i forbindelse med kommunalvalg på fx væresteder og varmestuer. Formålet er at motivere socialt udsatte mennesker til at stemme
- **Årlig udsattetag** – en begivenhed centralt i byen i samarbejde med de sociale organisationer og kommunale organisationer, der sætter social udsathed på dagsordenen
- **Hjemløsejule** – en sommerlig begivenhed den 24. juni, hvor der inviteres til fællesspisning og uddeling af julegaver
- **Fællesarrangement med frivilligcenter** og bibliotek om mangfoldighed
- **Suppeuddeling**, infostand ved rådhuset og Danmark spiser sammen-arrangement.

Rådsmøder

Det er forskelligt, hvor ofte udsatterådene mødes. Nogle råd mødes en gang om måneden, mens andre kun mødes fire gange om året. De fleste udsatteråd holder sjældent rådsmøder i kommunens lokaler, da det kan afskrække erfaringseksperter. Møderne afholdes i stedet på væresteder og i andre af kommunens tilbud. Stedet kan være med til at skabe tryghed for dem, der kender stedet, men også give øvrige rådsmedlemmer indblik i kommunens forskellige tilbud.

Hvad er en lokal udsattepolitik?

Nogle udsatteråd arbejder med at udvikle kommunens udsattepolitik. En lokal udsattepolitik er kommunens politik på området for socialt udsatte mennesker. I nogle kommuner fungerer udsattepolitikken som udgangspunktet for udsatterådets arbejde.

Kommuner kan dog også have en udsattepolitik uden at have et udsatteråd og omvendt, og nogle kommuner har udviklet en udsattepolitik, før de fik nedsat et udsatteråd.

I 2021 har 24 kommuner vedtaget en udsattepolitik. I 18 af de kommuner har udsatterådet været med til at udvikle udsattepolitikken. Udsatterådene har været med til at udvikle udsattepolitikken på forskellige måder, bl.a. ved:

- At deltage i workshop, arbejdsgrupper og/eller processer arrangeret af kommunen
- At deltage i offentlig borgerhøring og borgermøder
- At modtage høring med udkast til udsattepolitikken
- At deltage i dialogmøde med socialudvalget
- At udarbejde første udkast til udsattepolitikken
- At være primær tovholder på udsattepolitikken, herunder afholdelse af dialogmøder med interessenter på området.

Økonomi

Kommunen dækker udgifter til at drive et lokalt udsatteråd. Ofte vil der være udgifter til:

- Sekretærbistand
- Forplejning
- Transportudlæg.

Langt de fleste af de adspurgte udsatteråd har et fast årligt budget. I gennemsnit er budgetterne på ca. 42.000, – kr. Enkelte råd har et budget, der tilpasses efter behov.

Nationale aktiviteter for lokale udsatteråd

Rådet for Socialt Udsatte nedsatte i 2020 et landspanel, der består af repræsentanter fra alle de lokale udsatteråd. Rådet laver i løbet af året forskellige aktiviteter for at styrke de lokale udsatteråd herunder:

- Årlige landspanelmøder hvor lokale udsatteråd fra hele landet mødes i Odense
- Regionale netværksmøder for lokale udsatteråd
- Konferencer
- Lukket facebookgruppe til at dele erfaringer og viden på tværs af udsatteråd

Rådgivning og sparring til kommuner og andre om lokale udsatteråd

Rådet for Socialt Udsatte rådgiver løbende kommuner og organisationer i processen med at nedsætte nye lokale udsatteråd.

Book et uforpligtende oplæg.

Kontakt politisk konsulent:

Helena Hanna Holm

hmhh@udsatte.dk

41851049

DEL 2: ANBEFALINGER FRA UDSATTERÅDENE

Anbefalinger til kommuner der ønsker at nedsætte et udsatteråd

Skab en klar ramme

Definer udsatterådets formål og rolle inden rådet nedsættes. Lav en forretningsorden der beskriver rollen og formålet, så det er tydeligt, hvilke rammer der er for rådets arbejde. Hvor mange der skal sidde i rådet, og hvem der skal sidde i rådet?

Høringsberettigelse

Lad udsatterådet afgive høringssvar. Reel indflydelse skaber motivation.

Dialog

Indgå i dialog med rådet – det skaber gensidig forståelse og bedre resultater. Det kan fx være ved et årligt møde med byrådet og/eller socialudvalget, hvor man drøfter nogle lokale udfordringer eller andet.

Byg bro mellem formelle og uformelle

Tilknyt en sekretær som er med til at skabe struktur og sikre rammerne om rådets arbejde, overholdelse af deadlines, en sekretær fra forvaltningen der kan skabe og som samtidig

kan fungere som tolk i det kommunale sprog og processer. Det er fordel, hvis det er en sekretær, der er god til at skabe relationer til rådsmedlemmerne.

Skab plads til erfaringseksperter

Det er vigtigt at skabe plads til de erfaringer og oplevelser, der kan give indblik i en politisk isoleret målgruppe. Lad dem vi taler om tale selv. Det er vigtigt, at rådsmedlemmerne i et udsatteråd har berøring med eller tæt kendskab til socialt udsatte mennesker.

Bredde

Sørg for at der er rådsmedlemmer, der repræsenterer eller har kendskab til forskellige problematikker i kommunen, så hele udsatteområdet er dækket ind. En god mulighed for at søge erfaringseksperter er at samarbejde med forvaltningerne og de sociale organisationer, hvor de fagprofessionelles kendskab til målgruppen kan benyttes.

Afstem forventninger

Når rådsmedlemmerne er på plads, er det vigtigt at afstemme forventninger til rådets arbejde og eventuelt sætte sig nogle mål og udarbejde en plan for, hvordan målene kan nås.

Anbefalede arbejdsformer

Herunder kan du se anbefalingerne til arbejdsformer fra de adspurgte lokale udsatteråd.

Årshjul

Et årshjul kan give overblik over, hvad der arbejdes med hvornår, hvornår der er faste rådsmøder mv. Der er bred enighed i udsatterådene om, at årshjul fungerer godt, og at det med fordel kan planlægges for et år ad gangen.

Arbejdsgrupper

De fleste udsatteråd har gode erfaringer med at bruge mindre arbejdsgruppertil at skabe fremdrift i rådets aktiviteter Arbejdsgrupperne giver rådsmedlemmer mulighed for at vælge de temaer, som de synes, er spændende og relevante at arbejde med.

Dialog med politikere

Det giver ekstra motivation i arbejdet, når udsatteråd mødes med beslutningstagere. Mange udsatteråd har gode erfaringer med at

afholde årlige temamøder med byrådet og/eller socialudvalget.

Rådsmøder

Nogle udsatteråd har gode erfaringer med at afholde åbne formøder (evt. på værestederne) inden de ordinære møder, da de på den måde kan få flere erfaringseksperter input med til rådsmøderne.

Skiftende mødesteder

Mange udsatteråd har gode erfaringer med at afholde møder forskellige steder i kommunens tilbud. På den måde får rådsmedlemmerne indblik i forskellige dele af kommunen. Når møderne bliver holdt på de tilbud, som erfaringseksperterne benytter sig af, er der gode muligheder for, at de føler sig på hjemmebane og derved bedre kan give udtryk for sine vigtige erfaringer og holdninger. Mødet kan eventuelt starte med en kort introduktion til stedet, hvis udsatterådet ikke har været der før.

God ledelse på møderne

God mødeledelse bør prioriteres, da det sikrer en bred faglig diskussion med gensidig respekt.

Erfaringsudveksling

Tag gerne kontakt til andre lokale udsatteråd og aftal evt. møder, hvor der kan tales om erfaringer på tværs af kommuner. Flere har haft 'venskabsråd', som de har besøgt i forbindelse med rådsmøder, hvor de har haft mulighed for at drøfte, hvordan man praktisk arbejder bedst, men også hvordan man arbejder med en politisk dagsorden.

Anbefalede rammer

Anbefalinger ift. at skabe gode rammer for erfaringseksperter ifølge udsatterådene.

Konkret og virkelighedsnært

Arbejdet i rådet skal være konkret og tage afsæt i en virkelighed, som rådsmedlemmerne kender og er fortrolige med. Sørg for at emnerne er relevante for alle rådsmedlemmerne.

Indflydelse

Det er vigtigt for rådsmedlemmers motivation, at der er mulighed for reel indflydelse med det arbejde, de laver, samt at der er nærværende og vedkommende dialoger i rådet. Rådsmedlemmerne engagerer sig i udsatterådet for at opleve at være med til at gøre en forskel. Hvis de ikke oplever, at der ændres noget, kan det være svært for nogle.

Tag alle alvorligt og anerkend hinanden

Lyt reelt til rådsmedlemmerne. Gør deres arbejde meningsfuldt ved at gøre dem klart, at

de er eksperterne, og at der er brug for deres viden. Alle har brug for anerkendelse for det, de gør, og det har rådsmedlemmerne også. Sørg for at alle i gruppen bliver tilgodeset og har taletid.

Alternative møder

Det kan være en fordel at sørge for, at der er alternative måder at deltage i rådsarbejdet på, fx på telefon eller zoom, hvis nogle rådsmedlemmer ikke har mulighed for, eller ikke magter, at møde fysisk op til møderne.

Forplejning og god stemning

Sørg for at der er god forplejning til møderne. Stemningen må gerne være hyggelig og uformel. Sørg for at der også er plads til sociale arrangementer på mindst ét af rådsmøderne som fx en betalt julefrokost. Husk også at holde pauser.

Transport

Dæk transportudgifter i forbindelse med rådsmøder. Sørg evt. for at der er mulighed for fælleskørsel til møderne.

Påmindelse inden rådsmøde

Mind om rådsmøder fx pr. sms eller telefonopkald dagen før og/eller på dagen.

Hold eventuelt formøde inden selve rådsmødet

Giv rådsmedlemmerne mulighed for at få uddybet mødematerialet og stille spørgsmål ved fx at holde formøde.

Øvrig inspiration

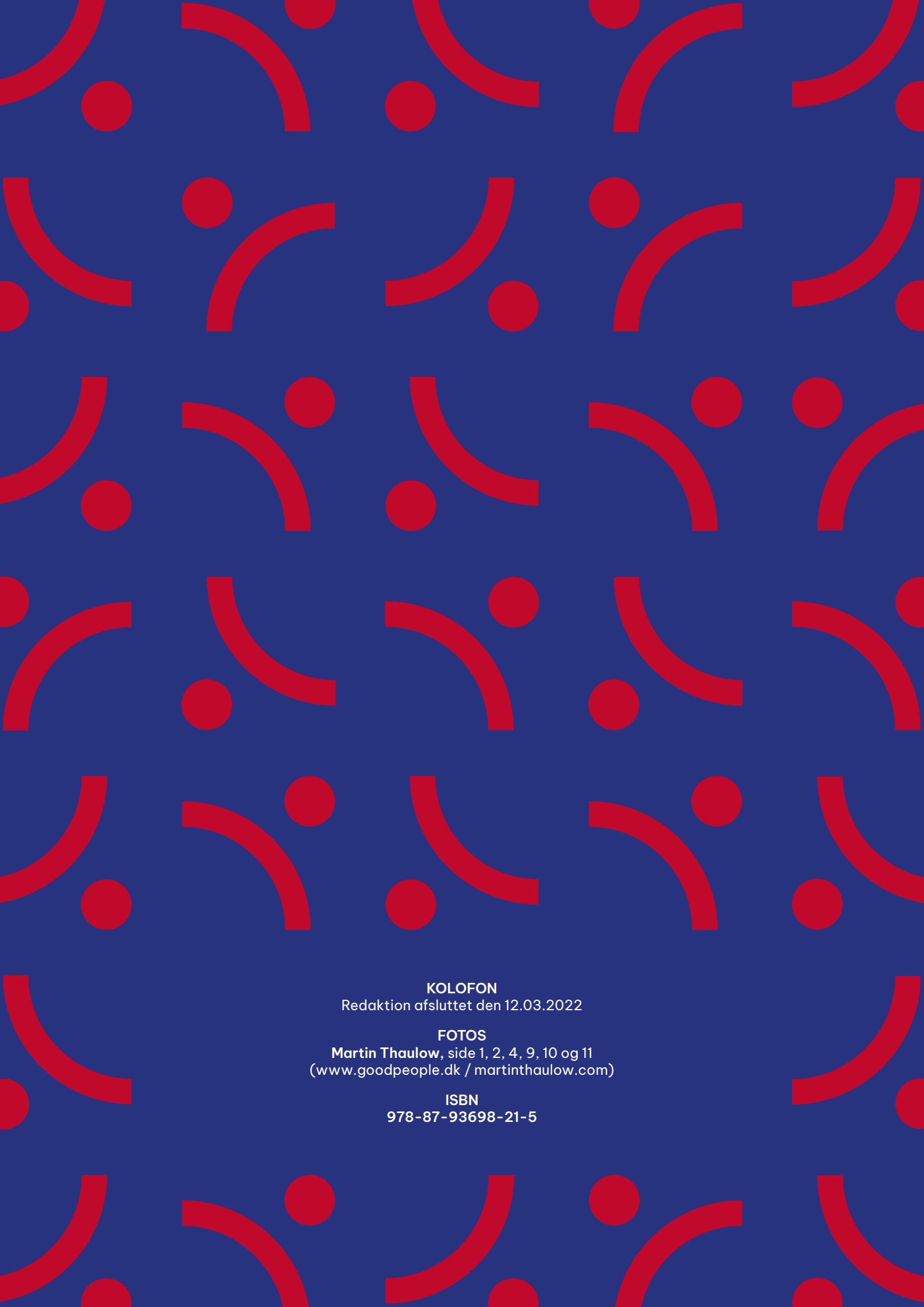
Deltagelse som vejen til forandring – 12 eksempler til inspiration

Forandringskraft – fire forudsætninger for social forandring

Inspiration til sekretærer for lokale udsatteråd

Socialt udsattes situation – Årsrapport 2021.

Veje til deltagelse for borgere i socialt udsatte positioner
- Et litteraturstudie om de teoretiske diskussioner på feltet

KOLOFON

Redaktion afsluttet den 12.03.2022

FOTOS

Martin Thaulow, side 1, 2, 4, 9, 10 og 11
(www.goodpeople.dk / martinthaulow.com)

ISBN

978-87-93698-21-5